

Situația actuală a lupului (*Canis lupus* L.) în Delta Dunării

János Botond KISS

Introducere

Autorul analizează situația speciei prin studierea documentelor emise de către autoritățile competente și a interviurilor cu populația. Concluzia este că nu se dețin date sigure, documente, probe materiale sau alte dovezi despre existența mai recentă de circa 45 ani a lupului pe teritoriul Deltei Dunării. În acest răstimp, s-a infiltrat în zonă șacalul (*Canis aureus* L.), formând populații stabile. Considerând că lupul, ca prădător din vârful piramidei trofice, nu admite prezența altui canid în sau aproape de aceeași nișă ecologică, apariția șacalului conduce indirect la ideea dispariției lupului. Menținerea erorii privind prezența actuală a lupului pe teritoriul RBDD o atribuim preluării fără discernământ a datelor vechi din literatură, a acceptării informațiilor din surse neverificate, ca și confundării lupului cu șacalul, specie relativ recent apărută în complexul lagunar Razim - Sinoie și Delta Dunării propriu-zisă.

În circuitul științific și în conștiința publică persistă informații despre prezența actuală a lupului în Delta Dunării. Materialul de față și-a propus drept scop verificarea situației actuale a speciei, atât în documente, cât și faptic, pe teren.

Materiale și metode folosite

Pentru clarificarea situației lupului s-a apelat pentru date la instituțiile de profil silvic și cinegetic din zonă și județele limitrofe. Ne-am adresat în acest sens către filialele silvice ROMSILVA din Brăila, Constanța, Galați și Tulcea, Institutul de Cercetări Eco-Muzeale Tulcea, I.C.A.S. București, A.J.V.P.S. Tulcea. S-a purtat corespondență cu șeful proiectului de cercetare a răpitorilor mari din Carpați, ing. Ionescu Ovidiu din Brașov și au avut loc discuții cu zeci de persoane, localnici din deltă: pescari, vânători, personal silvic etc. De asemenea, în urma unei activități de teren de peste 35 ani în Delta Dunării, autorul nu a venit în contact cu nici un fel de informație pozitivă privind prezența lupului. În schimb, șacalul a fost urmărit prin ieșiri repetate pe Grindul Lupilor, Chituc, Sălcioara etc., în zonele limitrofe Deltei Dunării și Complexului lagunar Razim - Sinoie.

Rezultate

În monografia județului Tulcea, lupul se numără printre mamiferele frecvente de la sfârșitul anilor '70 (****, 1980). După informațiile primite de la Institutul de Cercetări Eco-Muzeale Tulcea, în expoziția acestuia există un exemplar naturalizat, fără date, dar preparat cu siguranță cu peste 40 de ani în urmă, posibil recoltat de către naturalistul Rettig în perioada interbelică (Figura 1). Un al doilea lup a fost împușcat la Niculițel, în 1962 (*in verb.*). Din zonele limitrofe deltei, de pe Podișul Dobrogean, Filiala Silvică ROMSILVA Tulcea menționează prezența sporadică a speciei (1 - 2 ex.) și recoltarea unui exemplar în 1985, fără a specifica locul colectării (*in lit.*).

Fig. 1. Lup vânat în Delta Dunării
(naturalistul A. Rettig, 1939)

Fig. no 1. Wolf hunted in Danube Delta
by A. Rettig in 1939

De asemenea, în urma discuțiilor purtate cu locuitorii deltei sau din zonele limitrofe, nu s-a putut afla nici o informație semnificativă și veridică despre prezența actuală a lupului în perimetrul Deltei Dunării și al complexului lagunar Razim-Sinoie. Sunt observații recente, relatări despre urlete ciudate, siluete zărite noaptea sau la distanțe mari, stricăciuni în rândul animalelor domestice, atribuite lupului, însă nu există nici o mărturie indubitabilă (exemplar recoltat sau fotografiat în zonă). Pădurarul pensionar Gogu Renea din Sf. Gheorghe pretinde că el ar fi împușcat ultimul lup din deltă la Câșla Vădanei, în februarie 1954 sau 1955. Blana a fost predată pentru a fi premiată, la Ocolul Silvic Tulcea, unde nu se mai regăsesc documentele vechi

de peste patru decenii. De asemenea, nu s-au găsit informații pozitive, verosimile mai recente de 40 de ani (*in verb.*). Deci, prezența actuală a lupului pe teritoriul R.B.D.D. sau în zonele apropiate nu s-a putut dovedi cu probe concrete.

Din zonele mai îndepărtate, din care – datorită razei mari de acțiune a speciei sau privațiunilor iernii ce le silesc la parcurgerea distanțelor mari pentru obținerea hranei – lupii s-ar fi putut infiltra pe teritoriul Deltei Dunării, posedăm informații ceva mai ample. În acest sens, adresa de la ROMSILVA, Filiala Silvică Constanța, relatează despre o singură apariție în grup (opt exemplare în pădurea Decebal, la Cernavodă, în 1994), când au fost împușcate două exemplare - și semnaleză prezențe accidentale ale unor lupi solitari în zona sudică a teritoriului administrat. Din lunca inundabilă a Dunării și zona de nord, la limită cu județul Tulcea, nu sunt semnalări recente privind lupul (*in lit.*).

Filiala ROMSILVA din Galați face cunoscută împușcarea unui lup pe fondul de vânătoare Adam, în 1975. Totodată semnaleză recoltarea nedovedită a unui lup, în 1984, în apropierea municipiului Galați, exemplarul nefiind prezentat pentru premiere organelor competente. Se presupune că a fost vorba nu despre lup, ci de un șacal. De atunci, pe teritoriul județului Galați nu s-au mai împușcat lupi și nici nu s-au

semnalat urme sau daune în sectorul zootehnic atribuite lupului. Din județul Brăila s-a consemnat, în 1971, împușcarea ultimului lup din Balta Brăilei, de aceasta dată exemplarul fiind și adus la Ocolul Silvic (ALBU, 1996). Tot Filiala ROMSILVA din Brăila confirmă absența lupului în ultimii 15 ani (*in lit.*). Din acest motiv, nici nu figurează în Lista Roșie a speciilor de plante și animale din R.B.D.D. (****, 2001A).

Precum se constată, nu s-au găsit dovezi certe privind prezența lupului pe teritoriul Deltei Dunării sau în zonele limitrofe de cel puțin 40 - 45 de ani, iar exemplarele recoltate drept lup, sau lup de stuf, erau de fapt șacali. Nici în cadrul programului de cercetare a răpitorilor mari nu s-au primit semnale recente veridice despre recoltarea lupilor în deltă, menționând **că ceea ce s-a recoltat și a fost prezentat drept lup, sau lup de stuf, era de fapt șacal** (IONESCU, 1992 *in lit.*, subl. n.).

Unele informații din publicațiile străine referitoare la prezența lupului în zona studiată, pot să provină din datele apărute în prestigiosul manual despre mamiferele Europei al lui Niethammer (NIETHAMMER, KRAPP, 1993). Însă acestea se bazează tot pe date vechi, care au fost deja depășite chiar în momentul publicării lor (vezi datele lui COTTA, BODEA, 1969). În această sursă găsim marcată Delta Dunării drept teritoriu locuit de lupi, deși autorii își exprimă rezervele privind actualitatea datelor lor. Cel mai recent material, unde găsim referiri privind existența lupului și în deltă, este articolul lui Rösler, intitulat: *Wölfe der Karpaten - Märchen und Wahrheit*. Harta din articolul citat reprezintă arealul răspândirii lupului în România, folosindu-se datele lui Niethammer, iar ca teritoriu ocupat de lupi figurează și porțiunea de-a lungul Dunării, aproximativ între Isaccea și Tulcea, precum și zona Ceatalchioi-Pardina (RÖSLER, 1996). Nu posedăm informații directe din zonele limitrofe Deltei Dunării din Ucraina, dar tot pe harta lui Niethammer arealul de răspândire a lupului în fostul bloc sovietic prezintă sute de kilometri până la limita teritoriului nostru în cauză. Într-o publicație croată se consideră însă că în România lupii trăiesc numai în Munții Carpații (****, 1994).

Discuții

Datorită lipsei totale a dovezilor incontestabile, cum ar fi exemplare recoltate, descrieri exacte, măsurători și fotografii indubitabile etc., ne pare drept nefondată teoria existenței unui ecotip al lupului, adaptat condițiilor deltaice, descrise de unii autori din perioada anterioară sau chiar după dispariția speciei (BADEA *et alii*, 1958; RUDESCU, 1951, citat de HOCHSTRASSER, 1974; PANAGHIANTȚ, 1967; 1982; ****, 1980). HOCHSTRASSER (1974), care preia această idee, citează o scrisoare pe baza căreia descrie această varietate locală. Neexistând probe, considerăm că acest ecotip ar fi putut să fie și șacalul, prezent deja în partea sudică a țării (CĂLINESCU, 1930) în timpul formulării acestei teorii, deși până la începutul deceniului șase nu este citat nici măcar în opera pretențioasă a lui COMȘIA (1960). De asemenea, semnalările mai recente, nesigure, privind lupul și provenind tot din această zonă, pot fi atribuite apariției șacalului, a cărui prezență este certă în Dobrogea de sud, din 1972, iar în zonele învecinate deltei și în cele din jurul complexului lagunar Razim – Sinoie, din 1980, cel puțin. Confuzia între

șacal și lup a putut să genereze ideea existenței unei subspecii de lup, a.n. lupul de stuf (*Canis lupus minor*) și în Ungaria. Nu ne putem pronunța în privința posibilității existenței unei subspecii sau ecotipului de talie mai mică de lup, trăind în alte țări și cu secole în urmă, o problemă puternic controversată de numeroase somități în materie (ÉHIK, 1937; 1938; 1940; NAGY, 1942; 1956; 1959; RÖSLER, 1991; SZUNYOGHY, 1961). În această ordine de idei, este interesant că și Hochstrasser citează ca zone populate de către lupul deltaic îndeosebi toponimele din jurul complexului lagunar Razim (HOCHSTRASSER, 1974), unde în zilele noastre se observă șacali (Ceamurlia de Jos, Grindul Lupilor, Karaburun, Kasapchioi, - azi Vișina, Vadu etc.), ceea ce ne îndreptățește să facem legătura cu șacalul prezent în zonă. Mai târziu Rudescu însuși pare să renunțe la teoria existenței lupului de baltă: "*... În stufărișurile de pe plaur și în cele de la marginea bălților (...) se refugiază de pe uscat, când sunt urmăriți, lupii*" (BANU, RUDESCU, 1965, subl. n.). Tot din 1965, în monografia stufului, scrie despre lup că "*... un fost locuitor permanent al plaurului și al stufăriilor (...) a fost distrus în ultimii ani și există toate premisele ca acest răpitor crud să nu se mai înrădăcineze în Delta*". Cu siguranță, despre existența unui ecotip specific și unic, acceptat în timpul redactării volumului, s-ar fi consemnat în mod expres (RUDESCU *et alii*, 1965). Panaghiantș scrie despre lupul din deltă că apare tot mai rar în stufăriș, pe timp de iarnă, neamintind însă de nici un ecotip (PANAGHIANȚ, 1967). Petrescu semnalează prezența lupilor ce pătrund în deșeurile de sălcii ale deltei, veniți din regiunile învecinate, mai ales iarna, tot fără menționarea variației locale (PETRESCU, 1975).

Referitor la șacal, consacratul cercetător în biologia vânatului, dr. doc. H. Almășan prezintă documentat extinderea arealului speciei până în Dobrogea de nord, inclusiv complexul lagunar Razim - Sinoie. Factorul principal care i-a favorizat această extindere nu ar fi altceva, decât dispariția lupului care îi era dușmanul principal (ALMĂȘAN, 1995). Observații din alte zone geografice (de ex. Caucaz) dovedesc că șacalul nu formează populații stabile acolo unde există și lupi, teorie regăsită și în alte surse (RODICS, 1995), însă neacceptată unanim (RÖSLER, 1989; 1991). Tot Almășan consideră că aceasta apariție se datorează unei lărgiri naturale a arealului de răspândire, fapt bine cunoscut și la nivel de țară (ANDRONIC, 1996; IOVĂNEL, 1996; TEODORESCU, 1996) și nu a unor pulsații temporare ale limitelor acestuia. Această idee o regăsim și în alte surse (DĂNEȚI, 1996; RÖSLER, 1991; 1992; 1992a), subliniată de reapariția și dinamica hotărât pozitivă a speciei în Ungaria (BURKUS, 1996; DEMETER, 1985; FARAGÓ, 1994; FEHÉR, 1992; HELTAI *et alii*, 2000; HOMONNAY, 1983; LANSZKY, 2002; SIMON, 1996).

Spre deosebire de lup, prezența șacalului a fost deseori observată de către autor, îndeosebi din perioada 1994 – 1996, pe Grindul Lupilor, observându-se până la 4 exemplare într-o zi, iar în 1996, după arderea singurei pădurice de pin negru de pe grind găsindu-se și două vizuini locuite. Deși se crede că denumirea acestui grind probează existența lupilor în aceasta zonă, considerăm aceasta ca fiind o eroare: toponimul, găsit pe hărțile vechi, este Curtbei sau Kurtbei, adică

Beiul Lup (KISS, 1997). De asemenea, posedăm date sigure despre aparițiile tot mai dese ale speciei, inclusiv recoltarea mai multor zeci de exemplare de șacali în sezoanele de vânătoare 1997 - 2002, în zonele Codru, Enisala, Sălcioara, Niculițel, Vadu etc. În România, în perioada 2000 – 2001, s-a evaluat un număr de 1048 exemplare și s-a recoltat un număr de 302 șacali. Concomitent, populația de șacali din Dobrogea a fost evaluată la 553 exemplare, din care s-au recoltat 175 (ANGHELESCU A., *in lit.*). Rezultă, deci, că șacalul a ocupat parțial nișa ecologică eliberată prin dispariția speciei concurente, în urma combaterii intense de care a avut parte lupul (ALMĂȘAN, 1995; IONESCU, 1992; KISS, 2000; 2001). Cu toate că există date referitoare la faptul că lupul și șacalul pot fi, uneori, specii sinpatrice și sintope, în condițiile Deltei Dunării coexistența celor două specii poate fi cvasi-exclusă. Prin urmare, considerăm că adaptarea șacalului poate argumenta certitudinea dispariției lupului din perimetrul studiat.

Persistența ideii că delta este areal de răspândire al lupului, regăsită în publicațiile din alte țări (NIETHAMMER, KRAPP, 1993; RÖSLER, 1996), se poate explica numai prin preluarea datelor vechi. Lipsa informațiilor curente este motivul pentru care arealul de răspândire al lupului nu este actualizat în conformitate cu realitatea. În acest fel, eroarea odată pusă în circuitul științific va putea fi preluată sau amplificată de către alți autori, ducând la perpetuarea acesteia.

Bineînțeles, teoretic nu este exclusă reapariția lupului în stufărișurile deltei și zăvoaiele grindurilor mai mari. Acest fapt este favorizat de noua legislație privind domeniul cinegetic (****, 2001), ariile naturale protejate, conservarea habitatelor naturale, a florei și a faunei sălbatice (****, 2000), apărute în urma eforturilor de aderare euro-atlantică a României și de armonizare juridică cu Uniunea Europeană, în consens cu principiile Convenției de la Berna (****, 1993). Însă, în prezent, nu deținem dovezi despre reapariția speciei pe teritoriul Deltei Dunării.

Concluzii

- Nu posedăm date sigure, probe materiale sau alte dovezi mai recente de cca. patru decenii privind existența lupului pe teritoriul Deltei Dunării.
- În acest timp a pătruns în zonă șacalul, formând populații stabile.
- Apariția șacalului pare să probeze faptul dispariției lupului, acest prădător puternic neadmițând prezența altui canid în sau aproape de aceeași nișă ecologică.
- Menținerea erorii privind prezența actuală a lupului pe teritoriul R.B.D.D., o atribuim preluării datelor vechi din literatură, acceptării informațiilor din surse neverificate, precum și confundării lupului cu șacalul, relativ recent apărut în arealul studiat.

Bibliografie

- ALBU, D., 1996, *Living together with nature. Hope for the Danube*, Ecoapel, Iunie: 15.
- ALMĂȘAN, H., 1995, *Șacalul în fauna României*. Vânătorul și pescarul sportiv, 1: 18 - 19.
- ANDRONIC, A., 1966, *Șacalul în Bucovina*. Vânătorul și pescarul sportiv, 6 : 4.
- BADEA, M., *et alii*, 1958, *Din viața Deltei Dunării*, Editura A.G.V.P.S., București: 86-88.
- BANU, A.C., RUDESCU, L., 1965, *Delta Dunării*, Editura Științifică, București.
- BURKUS, I., 1996, *Aranyakál a Hanságban*, Nimród, 84, 5: 46.
- CĂLINESCU, R., 1930 - *Schakale in Rumanien*, Zeitschrift für Säugetierkunde, 5, 6, Berlin: 373 – 375.
- COMȘIA, A. M., 1960, *Biologia și principiile culturii vînatului*, Editura Academiei R.P.R., București.
- COTTA, V., BODEA, M., 1969, *Vînatul României*, Editura Agrosilvică, București: 204 - 214, 224 - 225.
- DĂNEȚI, T., 1996, *Șacalul în Europa*, Vânătorul și pescarul sportiv, 6 : 17.
- DEMETER, A., 1985, *Az aranyakál - Canis aureus L.*, Nimród, 105, 10 : 449.
- ÉHIK, Gy., 1937, *Magyar sakál, magyar nádifarkas*, Természettudományi Közlöny, 69: 427-433.
- ÉHIK, Gy., 1938, *Sakál vagy nádifarkas hazánkól (Jackal or reed-wolf from Hungary)*, Annals of the Hungarian Nature Museum, 31, Pars Zoologica: 11-15.
- ÉHIK, Gy., 1940, *Újabb adat a nádifarkashoz*, Nimród Vadászlap: 1-145.
- FARAGÓ, S., 1994, *Large carnivores re-settling in the Hungarian fauna: Will there be room for them?*, în: THOMPSON, I: *Proceedings of the XXI. IUGB Congress, August 1993*, 1, Halifax, Nova Scotia, Canada: 257-264.
- FEHÉR, I., 1992, *Aranyakál Gyulajban*, Nimród, 112 , 4: 46.
- HELTAI, M., SZEMETHY, L., BIRÓ, Zs., 2000, *Új fajok a hazai faunában: az aranyakál, a nyestkutya és a mosómedve Magyarországon*, Vadbiológia, 7: 63-71.
- HOCHSTRASSER, G., 1974, *Über der jungst ausgerotteten bodenständigen Wolf, Canis lupus subspec., des Donaudeltas*, Säugetierliche Mitteilungen, 12, 2 :109 - 112.
- HOMONNAY, Zs., 1983, *Kell nekünk a sakál?*, Nimród, 103 , 8: 362.
- IOVĂNEL, M., 1996, *Șacalul în Dolj*, Vânătorul și pescarul sportiv, 6: 4.
- IONESCU, O., 1992, *Current Status and Prospects for the Wolf in Romania*, în *Proceeding of the workshop "Wolfes in Europe – current status and prospects"* held in Obergrammergau, Germany: 51 - 55.
- KISS, J.B., 1997, *Cartea Deltei*, Editura Aves, Odorheiu Secuiesc: 163 - 165.
- KISS, J. B., 2000, *Egy elterjedőben levő kutyarokon – az aranyakál*, Erdélyi Nimród, 3: 9.

- KISS, J. B., 2001, *A farkas-sakál-nyestkutya hármasa, avagy éle még farkas a Duna deltájában?* Madártávlát, 6: 5 - 6.
- LANSZKY, J., 2002, *Magyarországon élő ragadozó emlősök táplálkozás-ökológiája*, Natura Somogyiensis, 4, Kasposvár: 101 – 110.
- NAGY, J., 1942, *A titokzatos sakál, vagy nádi farkas legújabb előfordulása hazánkban*, Nimród Vadászlap, 3: 100-101.
- NAGY, J., 1942, *Régibb és újabb adatok a nádifarkasok és sakálok előfordulásáról*, Nimród Vadászlap, 3: 554-556.
- NAGY, J., 1956, *Der ausgerottete ungarische Rohrwolf (*Canis lupus*) war kein Schakal (*Canis aureus*)*, Säugetierkundliche Mitteilungen, 4: 165-167.
- NIETHAMER, J., Krapp, F., 1993, *Handbuch der Säugetiere Europas*, Aula-Verlag, 5, Viesbaden: 1, 62, 80.
- PANAGHIANȚ, E., 1967, *Delta Dunării*, Editura Meridiane, București: 54, 78.
- PANAGHIANȚ, E., 1982, *Delta Dunării și complexul lagunar Razim*, Editura Sport Turism, București: 54, 71, 133.
- PETRESCU, I. Gh., 1975, *Delta Dunării*, Editura "Scris Românesc", Craiova: 83.
- RODICS, Katalin, 1995, *Gyilkos üzlet*, Kanalasgém Nyomdaipari és Kiad-i Ktf. A KTM Természetv. Hiv. Tanulmánykötetei, 5, Budapest: 69.
- RÖSLER, R., 1989, *Marderhund und Goldschakal in der Fauna Siebenbürgens und der angrenzenden Gebiete*, Zeitschrift für Siebenbürgische Landeskunde, 12, 83, 2: 49 - 53.
- RÖSLER, R., 1991, *Für den Teilschutz des Wolfes in den Karpaten*, Wild und Hund, 9: 39.
- RÖSLER, R., 1991A, *Der Schakal in der Wildfauna Europas*, Wild und Hund, 1: 44 - 45.
- RÖSLER, R., 1992, *Shakale in der Dobrudscha*, Wild und Hund, 8: 37.
- RÖSLER, R., 1992A, *Goldschakal in Europa*, Die Pirsch, 15 : 48.
- RÖSLER, R., 1996, *Wölfe der Karpaten*, Märchen und Wahrheit, Jahrbuch Sektion Karpaten des Deutschen Alpenvereins, München: 60 - 63.
- RUDESCU, L., NICULESCU, C., CHIVU, I.P., 1965, *Monografia stufului*, Editura Academiei R.S.R., București: 116.
- SIMON, P., 1996, *Az aranyakál (*Canis aureus*)*, Nimród, 84, 5: 46.
- SZUNYOGHY, J., 1961, *Bemerkungen zu dem Aufsatz von E. NAGY Berichtigung zur Szunyohgys „Systematische Revision des ungarischen Schakals, gleichzeitig eine Bemerkung über das Rohrwolf-Problem“*, Säugetierkundliche Mitteilungen, 9, 1: 4-6.
- TEODORESCU, S., 1996, *Șacalul în Oltenia*, Vânătorul și pescarul sportiv, 6 : 16.
- ****, 1980, *Tulcea. Monografie*, Editura Sport – Turism, București: 36.
- ****, 1993, *Lege pentru aderarea României la Convenția privind conservarea vieții sălbatice și a habitatelor naturale din Europa, adoptată la Berna la 10 septembrie 1979*. Monitorul Oficial al României Nr. 62, București: 1 - 20.
- ****, 1994, *Wolf or did little red ridinghood eat the wolf?*, Catalogue, Croatian Museum of Natural History, Zagreb.

- ****, 2000, *Legea nr. 462 din 18.06.2001 pentru aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 236/2000 privind regimul ariilor naturale protejate, conservarea habitatelor naturale, a florei și a faunei sălbatice*. Monitorul Oficial al României, Nr. 433/04.08.2001, București.
- ****, 2001, *Legea nr. 654 pentru modificarea și completarea Legii fondului cinegetic și a protecției vânatului nr. 105/1996*, Monitorul Oficial al României, Partea I, Nr. 749.
- ****, 2001A, *Lista Roșie a speciilor de plante și animale din Rezervația Biosferei Delta Dunării*. Mammals, Tulcea: 128 – 130.

The Current Status of the Wolf (Canis lupus L.) in the Danube Delta

Abstract

The author analyses the current status of the wolf in the Danube Delta, using field-information - verbal communications and direct observations - written documents from the forestry authorities. The conclusion is that the wolf is no more living in the Danube Delta: the last living specimen was seen more than 45 years ago. The recent claims may be due to the fact that some jackal (Canis aureus) sightings are wrongly attributed to wolf – the former species having recently colonised the study area - and to the fact that some recent publications are based upon old data.

János Botond Kiss

*Institutul Național de Cercetare-Dezvoltare Delta Dunării, Tulcea
Str. Babadag nr. 165,
820112, Tulcea, România
Tel.:0240/524546; e-mail: jbkiss@indd.tim.ro*